

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Phraseology in children's literature: a contrastive analysis

Verkade, S.A.

Citation

Verkade, S. A. (2023, October 25). *Phraseology in children's literature: a contrastive analysis*. LOT dissertation series. LOT, Amsterdam. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3646098>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3646098>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

SAMENVATTING IN HET NEDERLANDS

Fraseologische eenheden (FE) vormen uitdagingen voor zowel vertalers als taalleerders. Voor vertalers bestaan die uitdagingen voornamelijk in het vatten van de figuratieve of niet-compositionele betekenis van (deels) niet-transparante fraseologische eenheden en het vinden van een geschikte translatant in de doeltaal, dat niet alleen de denotatieve betekenis van de fraseologische eenheid in de brontekst dekt, maar ook de connotatieve betekenis. Voor taalleerders is niet alleen het begrip van fraseologische eenheden in de doeltaal een uitdaging, maar ook de productie ervan – zelfs als de FE semantisch transparant zijn.

Hoewel fraseologie een cruciaal onderdeel van taal is, wordt de interactie ervan met het leren en onderwijzen van tweede talen voornamelijk bestudeerd in hogere bekwaamheidsniveaus of specifieke registers. De aanwezigheid en aard van fraseologische eenheden op lagere taalniveaus hebben daarentegen zeer weinig aandacht gekregen. We kunnen er echter van uitgaan dat er een kern binnen het fraseologische inventaris van een taal bestaat die vergelijkbaar is met een kernwoordenschat: welke fraseologische eenheden komen zo vaak voor dat taalleerders ze ook op lagere niveaus nodig hebben? Wat is de aard van deze fraseologische eenheden? Waar bevinden zij zich op het continuüm van semantische transparantie: neigen ze meer naar het volledig compositionele of niet-compositionele uiteinde? Hebben ze vaak een figuratieve betekenis? Welke structuur hebben deze fraseologische eenheden? Het vaststellen van een dergelijk kerninventaris blijft een desideratum.

Eén van de doelen van dit onderzoek is het evalueren hoe een corpus van kinderliteratuur bij zou kunnen dragen aan het vaststellen van fraseologische

kerninventarissen. Daarvoor zijn het Nederlandse kinderboek *Wiplala* (Annie M.G. Schmidt, 1957) en de Italiaanse vertaling *Uiplalà* (vertaald door Laura Pignatti, 1995) met elkaar vergeleken. Die contrastieve benadering is niet alleen nuttig vanuit een interlinguïstisch standpunt, maar kan ook intralinguïstisch onderzoek te stade komen omdat nauwkeurige en adequate beschrijvingen van de individuele talen nodig zijn om een vergelijking te kunnen maken.

Door de contrastieve analyse kunnen de gelijkenissen en verschillen in het Nederlandse en het (vertaald) Italiaanse fraseologische inventaris worden vastgesteld, net als de semantische, syntactische en pragmatische connotaties die er dikwijls voor zorgen dat professionele vertalers gedwongen zijn de brontekst te manipuleren om specifieke denotatieve én connotatieve kenmerken over te brengen in de doelttekst. Het is daarom cruciaal om fraseologische eenheden in hun pragmatische context te bestuderen. Het uitvoeren van een dergelijk onderzoek vergt een parallelle tekst. In deze analyse is gekozen voor een literaire brontekst en zijn vertaling, die in het geheel als parallelle teksten kunnen worden beschouwd. De specifieke eigenschappen van kinderliteratuur, waar constant rekening mee moet worden gehouden, maken dit een extra interessant corpus en doen geen afbreuk aan de adequaatheid ervan voor de studie van fraseologie.

De vragen die ten grondslag liggen aan deze dissertatie zijn als volgt:

- I. Wat zijn de gelijkenissen en verschillen tussen het Nederlandse en het (vertaald) Italiaanse fraseologische inventaris?
- II. Wat voor equivalentie is er tussen Nederlandse fraseologische eenheden vertaald naar het Italiaans, en vertaalde Italiaanse fraseologische eenheden in hun originele Nederlands?
- III. Hoe kan een onderzoek naar fraseologie in kinderliteratuur bijdragen aan het ontdekken van het fraseologisch kerninventaris van een taal?

Deze dissertatie bestaat uit twee delen: theoretisch-methodologische aspecten (Hoofdstukken 2-4) en empirische analyses (Hoofdstukken 5-7). Volgend op een introductie (**Hoofdstuk 1**), zijn in **Hoofdstuk 2** het theoretisch

kader en de onderzoeksvelden contrastieve taalkunde, fraseologie, en vertaalwetenschap aan bod gekomen. In de eerste paragraaf worden de relevante ontwikkelingen binnen de contrastieve taalkunde besproken, in de tweede paragraaf ligt de focus op fraseologie. Daarin wordt aandacht besteed aan de ontwikkelingen binnen de discipline en wordt ook specifiek naar een contrastieve benadering gekeken. Daarnaast worden de drie klassieke criteria (polilexicaliteit, stabiliteit, idiomaticiteit) voor fraseologische eenheden onder de loep genomen, en worden terminologie- en classificatiekwesties bediscussieerd. Vertaalwetenschap is het onderwerp van de derde paragraaf, waarin met name de discussie rond het “equivalentie”-concept naar voren wordt gebracht. In de laatste paragraaf wordt besproken hoe de verschillende onderzoeksgebieden samenkomen in deze dissertatie.

In **Hoofdstuk 3** staan kwesties omtrent kinderliteratuur centraal. Asymmetrische machtsverhoudingen spelen daarin een belangrijke rol. Volwassenen (auteurs, redacteuren, uitgevers, recensenten, boekhandelaars, ouders, et cetera) nemen namelijk alle beslissingen in de kinderboekensector, terwijl het beoogde publiek (kinderen) geen input kan geven. Bovendien veroorzaken globalisering en commercialisering onbalans in de uitwisseling van kinderliteratuur tussen culturen. Vertaling is een essentieel onderdeel van deze sector, en men verwacht vaak van vertalers dat zij de brontekst aanpassen aan de normen, waarden en de visie op kindertijd van de lezerscultuur, waarvoor specifieke vertaalstrategieën vereist zijn. Het belang en het gebruik van kinderboeken in taalverwerving en taalonderwijs worden daarnaast besproken, net als specifieke studies van fraseologie in kinderliteratuur.

Alhoewel kinderliteratuur voornamelijk gericht is aan moedertaalsprekers en niet aan tweedetaalleeders, worden kinderboeken wel gebruikt door taalleeders om vooruitgang te boeken, zowel in een klasomgeving als in individuele studie. Daar komt bij dat van auteurs, vertalers en alle andere professionals die betrokken zijn bij de publicatie van kinderliteratuur wordt

verwacht dat ze in het bijzonder aandacht besteden aan het taalniveau en aan taalvariëteit. Zowel de auteur als de vertaler baseren hun taalkeuzes (en daarbinnen hun fraseologische keuzes) op de aannames die zij doen over de nog gelimiteerde kennis van taal, fraseologie en cultuur die het jonge publiek heeft. Om die redenen kan kinderliteratuur een goed uitgangspunt zijn voor het bestuderen van een kerninventaris van fraseologische eenheden.

De methodologie gebruikt voor het empirische gedeelte van dit proefschrift is uiteengezet in **Hoofdstuk 4**. In de eerste paragraaf wordt het corpus beschreven, in de tweede paragraaf ligt de focus volledig op het CREAMY-platform dat is gebruikt voor de annotatie van de fraseologische eenheden in het corpus. Naast de algemene werking van het platform komen voornamelijk de individuele parameters aan bod waarop de analyse berust. In de laatste paragraaf worden andere onderzoeksinstrumenten beschreven die zijn gebruikt voor de annotatie en analyse.

In het tweede gedeelte van dit proefschrift (Hoofdstukken 5-7) worden de empirische analyses uiteengezet. In **Hoofdstuk 5** worden de resultaten beschreven van de analyse van de fraseologische eenheden in de Nederlandse brontekst en de Italiaanse vertalingen daarvan. In **Hoofdstuk 6** is het perspectief omgedraaid: de Italiaanse doelttekst wordt als 'begintekst' gebruikt en alle fraseologische eenheden daarin aanwezig worden geanalyseerd samen met de daaraan corresponderende gedeeltes in de originele Nederlandse tekst. Deze twee analyses worden in **Hoofdstuk 7** gecombineerd. Zowel de verschillen en gelijkenissen tussen de twee inventarissen worden beschouwd, alsook de equivalentie tussen fraseologische eenheden en hun 'translatanten'.

In het slothoofdstuk (**Hoofdstuk 8**) worden de belangrijkste bevindingen besproken en zijn enkele van de mogelijke vooruitzichten voor verder onderzoek uiteengezet.